

מגמה במדע החומרים הארכיאולוגיים ושימור

מגמה במדעי החומרים הארכיאולוגיים ושימור

המגמה במדעי החומרים הארכיאולוגיים ושימור שמה לה למטרה להכשיר את תלמידיה לבצע מחקרים בתחומי הרכב החומר של ממצאים ושכבות ארכיאולוגיות, לימוד הטכנולוגיה הקדומה, חקר תהליכי הבליה של חפצים באמנות ובארכיאולוגיה והשיטות למניעתם ומציאת שיטות לחקר האותנטיות של ארטיפקטים בארכיאולוגיה ובאמנות. בהיותה בין תחומית, משלבת המגמה מגוון קורסים תיאורטיים ומעשיים מתחומי הארכיאולוגיה האנליטית והגיאוארכיאולוגיה, מדעי כדה"א וסביבת האדם, תולדות וחקר האמנות ועוד.

משך הלימודים

משך הלימודים בתואר שני הינו שנתיים.

בנתיב הכללי, על הסטודנטים לסיים את חובות השמיעה ולהיבחן בבחינת גמר בתום השנה השנייה.

בנתיב המחקרי, על הסטודנטים לסיים את חובות השמיעה ולהגיש את עבודת הגמר לשיפוט עד תום השנה השנייה ללימודים (לא יאוחר מתום תקופת השינויים של השנה העוקבת).

ועדת המוסמכים המחלקתית רשאית לאשר הארכת לימודים לשנה נוספת לצורך השלמת כתיבת עבודת הגמר, בהתאם לדו"ח ההתקדמות במחקר ובאישור הוועדה הפקולטית.

מי שלא יסיימו את כתיבת עבודת הגמר בתום השנה השלישית ללימודיהם, יחויבו ללמוד קורסים בהיקף של 6-12 נק"ז בשנה הרביעית והאחרונה לתואר על מנת להבטיח שבסיום שנה זו יסיימו את התואר בנתיב כלשהו.

לא תאושר שנה חמישית לתואר בשום נתיב, ומשמעות הדבר הוא הפסקת לימודים ללא סיום התואר.

נתיבי הלימוד

הלימודים במדעי החומרים הארכיאולוגיים והשימור מתנהלים בשני נתיבים: כללי ומחקרי. הלימודים בנתיב הכללי מיועדים להעשיר את עולמם של ארכיאולוגים ושל שוחרי האמנות וההיסטוריה האנושית בכלל. יחד עם זאת, המגמה מכוונת מעצם טבעה לתלמידים המתעתדים לכתוב עבודת גמר (תזה) בנתיב המחקרי ובעיקר לאלה מהם המתכוונים להמשיך בלימודיהם לתואר שלישי.

הלימודים בנתיב המחקרי מיועדים להכשיר מדענים בחקר החומרים והשימור בארכיאולוגיה ובאמנות, ואילו לימודי התואר השלישי מתרכזים בתחומי העניין של המועמדים לפי התאמה אישית ובהידברות עם מנחים פוטנציאליים מבין חברי הסגל.

בהיותה בינתחומית, מאפשרת המגמה מגוון רחב של קורסים המשתפים תחומים רבים של מחקר. קורסים משותפים המשלבים בין המדעים לבין הארכיאולוגיה, ההיסטוריה המקראית, תולדות האמנות, תרבויות המזרח הקדום והמוזיאולוגיה יוצעו במידת האפשר מידי שנה תוך שיתוף מרצים מתוך המחלקה ומן המחלקות השותפות. כל אלה יצטרפו לרשימת קורסי הבחירה הנ"ל.

מספר הנקודות הנדרשות בתואר:

נתיב כללי	נתיב מחקרי	
4 נק"ז	4 נק"ז	קורס מבוא
8 נק"ז (או 4 נק"ז נוספות ע"י בחירה)	8 נק"ז (או 4 נק"ז נוספות ע"י בחירה)	קורסי חובה
4 נק"ז (או 4 נק"ז נוספות ע"י בחירה)	4 נק"ז (או 4 נק"ז נוספות ע"י בחירה)	קורס בסיס
8 נק"ז	8 נק"ז	קורסי ליבה

מגמה במדע החומרים הארכיאולוגיים ושימור

נתיב כללי	נתיב מחקרי	
16 נק"ז	8 נק"ז	קורסי בחירה
פרוייקט גמר ובחינת גמר	תזה מחקרית	עבודת גמר/ פרוייקט גמר
40 נק"ז	40 נק"ז	סה"כ לתואר

תכנית הלימודים

המגמה מתבססת על התאמה אישית של הקורסים הנבחרים למחקר הספציפי של כל סטודנט. המחלקה והמנחה ייעצו לכל תלמיד אילו קורסים עליו "לתפור" לעצמו לפי תחום התעניינותו בהתאם לתכנית שלהלן.

קורסי קדם (מקורסי הבחירה לתלמידי תואר בוגר, ללא נק"ז לתואר שני):

אחד מהקורסים הבאים, הניתנים במסגרת לימודי התואר הראשון בארכיאולוגיה (במידה ולא נלמד הוא יושלם לפני לימודי המגמה או במהלך השנה הראשונה להם):

שעות	שם קורס	מספר קורס
2	שיטות מדעיות בארכיאולוגיה	135.1.3181
2	ארכיאולוגיה בראי החומרים	135.1.0145
2	סדנא בהכרת חומרים	134.1.0160

אחד מקורסי המבוא הבאים הניתנים במסגרת לימודי התואר הראשון במחלקה למדעי הגיאולוגיה והסביבה, במחלקה לגיאוגרפיה ולפיתוח סביבתי או במחלקה להנדסת חומרים, או התואר השני במחלקה לאמנויות, יילמד לפני לימודי המגמה או במהלך השנה הראשונה להם (על פי בחירת התלמיד ובאישור ראש המגמה, בהתאם לדרישות הקדם במחלקה הרלוונטית):

מספר קורס	שם קורס	שעות	סמסטר
206.1.7011	מבוא לגיאולוגיה א	9	א'
206.1.1031	מבוא למינרלים וסלעים	8	א'
365.1.1021	תורת החומרים 1	4	א'
194.2.0130/140	אוצרות רעיונית ומעשית	4	א'+ב'

מגמה במדע החומרים הארכיאולוגיים ושימור

קורסי מבוא - חובה ללמוד את שני הקורסים שלהלן (שיועברו ברוטציה בכל שנה):

מספר קורס	שם קורס	נקודות	סמסטר
יפורסם בהמשך	קריאה ביקורתית בארכיאולוגיה מדעית	2.00	א'
135.1.0086	טכנולוגיה ותרבות חומרית	2.00	א'

קורסי חובה

חובה לבחור 8 נק"ז מתוך הקורסים שלהלן. באישור המחלקה ניתן לבחור קורסים נוספים על חשבון קורסי הבחירה:

מספר קורס	שם קורס	נקודות	סמסטר
135.2.0107	שיטות אנליטיות בארכיאולוגיה ובאמנות ¹	2.00	ב'
135.2.0046	מעבדת שדה בארכיאולוגיה ובאמנות ²	2.00	קיץ
131-0-1101	שיטות כמותיות ושימושי מחשב	2.00	א' / ב'
יפורסם בהמשך	מחקר מונחה במיקרו-ארכיאולוגיה	2.00	ב'
בהליך רישום	יסודות בתורת השימור הארכיאולוגי ³	2.00	א'/ב'
135.1.0103	גיאו-ארכיאולוגיה ⁴	2.00	ב'
135.1.0045	הארכיאולוגיה של שרידי בע"ח יחסי אדם - חיה - סביבה	2.00	א'
194.2.0065	שאלות בשדה, או איך חושבים דרך תערוכות ואוספים	2.00	ב'

קורסי בסיס

אחד מהקורסים שלהלן (שיועברו ברוטציה בכל שנה) או קורס בסיס אחר בהיקף זהה שייקבע ויכלל במגמה באישור המחלקה. באישור המחלקה ניתן לבחור בשני הקורסים, על חשבון קורסי הבחירה:

מספר קורס	שם קורס	נקודות	סמסטר
135.2.0066	מיקרו-ארכיאולוגיה	4.00	ב'
135.2.0077	סדנת אשמו"ר ⁵	4.00	א'/ב'

¹ הקורס יועבר במעבדות האפיון של מכון אילזה כץ למדע וטכנולוגיה בתחום הנומטרי.
² מעבדת שדה בחפירה ארכיאולוגית: הקורס יתקיים במשך שבועיים בקיץ במסגרת חפירה ארכיאולוגית שתנוהל על ידי אחד או כמה ממורי המגמה בדגש על טכנולוגיות ותעשיות של חומרים ארכיאולוגיים תוך יישום שיטות מחקר מתקדמות בשדה. התלמידים ישתלמו בהפעלת מעבדות שדה, דגימות חומר, הגדרת שאלות מדעיות ופתרון בשיטות האנליטיות המתאימות.
³ הקורס יינתן על ידי סגל השימור ברשות העתיקות וירכז סכנית על ידי ד"ר שמיר. במסגרתו יועברו הרצאות וסדנאות על פי הדגשים (חומרים אורגניים, מתכות, קרמיקה וכו') על ידי סגל השימור ובמעבדות רשות העתיקות.
⁴ הקורס בגיאוארכיאולוגיה יועבר על ידי פרופ' גורן או על ידי ממי"ה על פי רוטציה.

מגמה במדע החומרים הארכיאולוגיים ושימור

קורסי ליבה

שני קורסים (8 נק"ז) מתוך הקורסים שלהלן (שיועברו ברוטציה בכל שנה):

מספר קורס	שם קורס	נקודות	סמסטר
135-2-0087 135-2-0097	חומר ורוח: טכנולוגיות העבר בראי מחקר החומרים המודרני	4	א'+ב'
135.2.0046 135.2.0056	מחקר מונחה במיקרוארכיאולוגיה	4	א'+ב'
יפורסם בהמשך	סמינר בינתחומי בארכיאולוגיה ובמדעים	4	א'+ב'

קורסי בחירה

במסגרת קורסי הבחירה יש ללמוד קורסים מתכנית הלימודים לתואר מוסמך של המחלקה למקרא, ארכיאולוגיה ומז"ק או מן המחלקות השותפות בהתאם לנושא מחקר הספציפי ובאישור המנחה (בנתיב המחקרי) או מנחה הפרויקט המסכם (בנתיב הכללי). קורסי הבחירה יהיו בנושאים הנוגעים לתזה או לפרויקט המסכם, או סמינרים מתחומים רחבים רלוונטיים. בנוסף, יהיו פתוחים גם הקורסים הבאים ממחלקות אחרות (שההרשמה להם מחייבת אישור מן המחלקה המארחת). במקרה של קורסים לתואר ראשון (שסומנו בכוכב), הם יילמדו בהיקף המותר בלימודים לתואר שני מלימודי התואר הראשון:

מספר קורס	שם קורס	נקודות	סמסטר
יפורסם בהמשך	היסטוריה ותיאוריה של מוזיאונים	2	ב'
יפורסם במשך	תיעוד חזותי (א' + ב')	4	א'+ב'
128.1.1051	מבוא לגיאומורפולוגיה*	3	א'
128.1.0110	מבוא לתורת הקרקע*	2	א'
128.1.2621	גיאומורפולוגיה דינמית*	3	א'
206.2.3891	סדימנטולוגיה ימית: איסוף דוגמאות, תיעוד וניתוח של סדימנטים ⁶	4	א'
128.2.5631	מעבדה בגיאומורפולוגיה*	2	ב'

⁵ סדנת אשמו"ר (איסוף, שימור מחקר ותיעוד מורשת תרבותית): הקורס יועבר ע"י פרופ' גורן וד"ר נירית שלו-כליפא. הוא יתקיים במתכונת של סמינר מרוכז של שישה ימי לימוד מלאים בהם יילמדו ויתורגלו מחקרי חומרים בארכיאולוגיה ובאמנות בדגש שימור ערכי מורשת תרבותית. הקורס ייכלול מרצים מאוניברסיטאות אחרות, לעיתים מחו"ל, וכן מומחים מובילים בתחום השימור מן האוניברסיטאות, ממוזיאונים ומרשות העתיקות.

⁶ בהוראת הקורס משתתף פרופ' יובל גורן. הקורס משמש כסדנה בין תחומית ובין-אוניברסיטאית בהוראת שיטות שדה בסדימנטולוגיה בהדגש ימי.